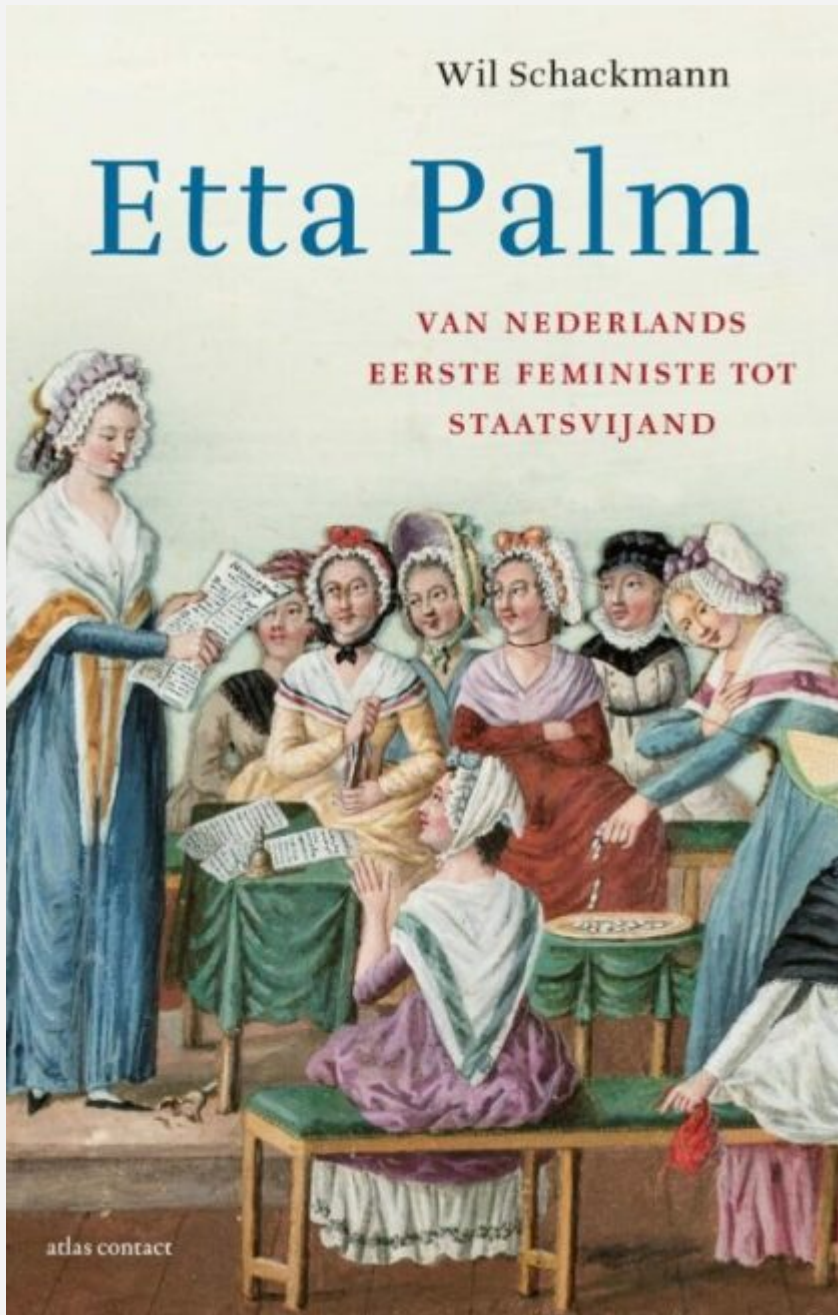

'Etta Palm' door Wil Schackmann

Van Nederlands eerste feministe tot staatsvijand

Etta Palm, geboren Aelders, wordt op 3 mei 1743 geboren in de Poelestraat in Groningen. Haar vader is handelaar maar ook pachter van de Bank van Leeningh. Haar moeder is een de Sitter, een in die tijd bekend geslacht binnen het gemeentebestuur van Groningen.

Als Etta 6 jaar is, overlijdt haar vader; haar moeder neemt de zaken over. Etta groeit op als enig kind met een alleenstaande moeder. Zij krijgt goed onderwijs. Op 31 juli 1762 trouwt zij met Christiaan Palm. Zij krijgen een dochtertje maar de vader verdwijnt uit haar leven en het dochtertje overlijdt al jong. Nadat haar moeder failliet is gegaan, vertrekt Etta uit Groningen om er nooit meer terug te keren.

In Amsterdam leert zij Jan Munniks, advocaat en schuinsmarcheerder, kennen. Met hem vertrekt zij naar Parijs en Zuid-Frankrijk. Ook aan deze affaire komt een eind. Parijs is in die tijd het centrum van de wereld en Etta vindt het er heerlijk. Al gauw is ze ingeburgerd, kan zij in haar levensonderhoud voorzien en krijgt zij hooggeplaatste connecties. Zo leert zij de minister van Buitenlandse zaken kennen die haar vraagt in Nederland te peilen of de Republiek eventueel zal deelnemen aan een oorlog tussen Engeland en Frankrijk. Dit tegen een vergoeding natuurlijk.

In Nederland broeit het tussen de patriotten en de Oranje-aanhangers. Etta neigt eerst naar de patriotten maar als blijkt dat deze op een oorlog uit zijn, stapt zij over naar Oranje-kamp. Stadhouder Willem V is niet meer welkom in Den Haag en zijn doortastende vrouw Wilhelmina van Pruisen laat zich bij Goejanverwellesluis tegenhouden. Als hier geen genoegdoening voor komt valt Frederik van Pruisen Nederland binnen. De zaken worden weer op orde gesteld en veel patriotten vluchten naar Noord-Frankrijk.

Etta is nu fervent Orangiste. Zij meent “*wie wapenen opneemt tegen zijn eigen land, houdt niet van zijn vaderland*”. Zij vertaalt ‘*Réflexion sur l’ouvrage intitulé aux Bataves sur le Stadhouderat*’ in het Nederlands en stuurt dat naar de stadhouder en zo komt zij in contact met raadspensionaris Laurens van de Spiegel. Voor hem zal zij jarenlang werken. Zij schrijft hem talloze brieven waarin zij belangrijke informatie doorgeeft. Ook zal zij voor hem op geheime missies gaan. Zo bericht zij hem regelmatig over de activiteiten die de uitgeweken patriotten in Noord-Frankrijk uitvoeren.

Ook in Frankrijk broeit het, er komt een nieuwe tijd. Op 14 juli 1789 bestormen de Parijzenaren de Bastille. Vrijheid, gelijkheid en broederschap wordt de leuze. Etta slaat aan op gelijkheid en dan met name de gelijkheid tussen mannen en vrouwen. Zij houdt als eerste vrouw een betoog tijdens een bijeenkomst van Les Amis de la Verité, een politieke sociëteit waar alleen mannen lid van kunnen zijn. De vergadering wordt meteen gesloten, dit is een affront, een vrouw die in het openbaar spreekt. In kranten spreken voor- en tegenstanders zich uit en Etta ontvangt er zelfs een medaille voor. Op 25 maart 1791 wordt ‘Les Amies de la Verité’ opgericht, een sociëteit voor vrouwen onder leiding van Etta. Deze zal zich bezig houden met armenzorg en onderwijs.

Ondanks alle vernieuwingen keurt de Grondwetgevende Vergadering de grondwet goed met een vrouw-onvriendelijke paragraaf. Etta maakt zich er druk om, zonder succes.

Er gaan stemmen op om de monarchie af te schaffen, er volgen rellen. Etta wordt aangemerkt als spionne voor de koning en zij wordt gearresteerd. Door tussenkomst van de Raadspensionaris loopt het met een sisser af. Ondertussen strijdt zij door voor gelijkheid voor vrouwen, zij schrijft een boek, *Discours sur l’injustice des Lois en faveur des hommes*.

In de loop van de tijd wordt Etta een soort dubbelspionne. Dat brengt haar in problemen en als Koning Lodewijk XVI ter dood wordt veroordeeld, moet Etta vluchten. De gebeurtenissen volgen zichzelf snel op en terug in Nederland volgen nieuwe moeilijkheden waarbij haar familielid de Sitter een kwade rol speelt. Zij wordt verdacht van spionage voor de Fransen en bovendien wordt zij veroordeeld als Orangiste. Het gevolg is dat Etta gevangen wordt genomen; al met al zit zij 3½ jaar vast. Drie maanden na haar vrijlating overlijdt Etta Aelders op 24 maart 1799.

Het laatste deel van het boek is besteed aan de aandacht die er voor deze bijzondere vrouw in de loop der jaren is geweest. Deze biografie geeft een zeer gedetailleerd overzicht van het leven van deze bijzondere vrouw. Zij was een feministe avant la lettre maar ook een dubbelspion die zich in de hoogste kringen bevond. Er wordt een mooi tijdsbeeld geschetst van een roerige periode in de Franse en Nederlandse geschiedenis. De zeer gedetailleerde beschrijving maakt het soms wat onoverzichtelijk. Er is een uitgebreide literatuurlijst.

Uitgeverij Atlas Contact, 2022

Pagina's 285

ISBN 978 9045 034 478

Recensie geschreven door Emilie Jonxis, mei 2023